

STRESZCZENIE PRACY DOKTORSKIEJ

Autor: Karolina Turcza-Kubica

Tytuł: Walka z epidemiami cholery w XIX-wiecznym Krakowie, Warszawie i Poznaniu
– analiza porównawcza

Promotor: Prof. em. dr hab. Antoni Cetnarowicz

Data przygotowania streszczenia: 31.05.2023 r.

Ziemie polskie w XIX w. znajdowały się w granicach trzech państw zaborczych: Austrii, Rosji i Prus. Każde z tych państw wyróżniało się innym systemem gospodarczym i politycznym. Wśród wielu ważnych kwestii z którymi musiały uporać się te i inne państwa był problem opieki zdrowotnej mieszkańców. Problem ten występował zwłaszcza podczas epidemii różnorodnych chorób, wśród których największy postrach budziła cholera. Była to choroba pochodzenia azjatyckiego, która po raz pierwszy na kontynencie europejskim pojawiła się w roku 1823, na ziemiach polskich zaś w roku 1831. Cholera była chorobą nieznaną i trudną do wyleczenia ze względu na niski poziom dostępnej wówczas wiedzy medycznej. Władze zarówno europejskich, jak i polskich miast wprowadzały różne metody walki z epidemią, jednak wiele z nich wykluczało się nawzajem. Podejmowano nietrafne i nieprzemyślane działania, które nie przynosiły zamierzonych efektów, a dodatkowo zwiększały jeszcze liczbę ofiar. Szacuje się, że epidemie cholery na kontynencie europejskim pochłonęły od 1823 r. do czasów I wojny światowej ok. 30-40 milionów ludzi.

Głównym celem badawczym pracy było przeprowadzenie analizy porównawczej przyczyn, przebiegu i walki z epidemiami cholery podejmowanej przez władze i mieszkańców XIX-wiecznego Krakowa, Warszawy oraz Poznania. Każde z wybranych przeze mnie miast zostało w wyjątkowo dotkliwy sposób dotknięte przez epidemie cholery. Wybór ten był także podyktowany chęcią porównania metod walki z epidemiami stosowanymi w trzech różnych zaborach. Ważne było dla mnie także to, aby trzy wybrane miasta znajdowały się w dzisiejszych granicach Państwa Polskiego. Warszawa i Poznań jako największe ośrodki miejskie w zaborze rosyjskim i pruskim były logicznym wyborem. Natomiast Kraków, stojący zawsze w cieniu potężnego Lwowa, został wybrany ze względu na wyjątkowo dobrze udokumentowany w źródłach temat epidemii

cholery oraz na bardzo dobrze ukazany rozwój społeczny, co stanowi idealne tło do przedstawionych wydarzeń.

Praca doktorska składa się z czterech rozdziałów mających charakter problemowy. Pierwszy rozdział opisuje historię choroby, drugi rozdział przedstawia warunki sanitarne panujące w trzech wymienionych miastach. Główne problemy badawcze zostały przedstawione w rozdziale trzecim opisującym przebieg epidemii cholery, natomiast w czwartym rozdziale zawarto opisy leczenia choroby, metod profilaktycznych oraz inne sposoby walki z epidemiami koordynowane przez władze miast.

Karolina Turowska-Kubicka

SUMMARY

Author: Karolina Turcza-Kubica

Title: Fighting Cholera epidemics in the 19th-century Krakow, Warsaw and Poznań - a comparative analysis

Supervisor: Prof. em. dr hab. Antoni Cetnarowicz

Date of summary preparation: 31.05.2023 r.

In the nineteenth century, Polish lands were partitioned among three powers: Austria, Russia and Prussia. Each of these countries were characterized by a different economic and political system. What is more, lack of healthcare access affecting residents was another significant issue that was also acknowledged. During the epidemics of various diseases, this problem occurred even more strongly. It should be underlined that cholera was the most dangerous and feared disease at that time. Cholera has its origins in Asia. Its appearance was first reported in 1823 on the European continent and in the Polish lands cholera cases were reported in 1831. Cholera was unknown disease and difficult to treat due to poor medical knowledge available at that time. The authorities of both European and Polish cities introduced various methods of fighting the spread of cholera. However, many of them excluded one another; inaccurate and reckless actions didn't bring desired results, on the contrary, they even increased the number of victims.

The main purposes of this PhD dissertation are concerned with studying and analyzing how the authorities of Kraków, Poznań and Warsaw fought against cholera epidemics in the 19th century. Each of the selected cities had been severely affected by the cholera outbreak. The choice of these cities was also determined by a need of comparing preventive methods of fighting epidemics used in three different partitions. In order to describe the extensive spread of infectious disease, it was significant to select the cities that are within present borders of the Polish State. Taking Warsaw and Poznań into consideration, they were the largest cities regarding the Russian and Prussian partition, therefore this choice was considered logical. On the other hand, Krakow that was standing in the shadow of the mighty Lviv was chosen because of well-documented resources of the cholera epidemics and very well-examined social development, which provided a solid background to the raised issues.

The doctoral dissertation has been divided into 4 chapters. The first chapter describes the history of the disease, the second chapter presents the sanitary conditions in the three mentioned cities. The main research problems are presented in the third chapter describing the course of the cholera epidemic, while the fourth chapter contains descriptions of the treatment of the disease, prophylactic methods and other methods of fighting epidemics coordinated by city authorities.

Mariela Turza-Kubica